

הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים

נה.

עין משפט נר מצוה

ה א ב ג מ"י פ"ט מ"ג
נדרים ה"ע ט"ש
י"ד ס"י ר"ח ס"ה י"ז:

תוספות

מתניתין אסור בפול
המצרי. דל
מדי דלדין משמעין
אזוהי נכרי נקרא דגן:
וכפריון הדבר. פסוק
הוא דכרי הימים שמין
חוקיהו שיבאו המעשרות
לאזרי לבית המקדש
וכפריון מקמוהו הכרי בני
ישראל משער דגן מירוש
ולבאר וכל תבואה שה
לזרוב השתה"ק דל
תבואה שה לזרוב כגון
פול המלוי ספיפה דקרא
סמין דכרי כל תבואה
שה לזרוב וזו דגן כל
מילי דלדין משמע ליל
מיתכב כל תבואה שה
ועי דגן דכרי פארימיה
משער דגן לא משמע
אלא ה' מיניו ויהוה הוא
דכרי הימים משמע כל
מילי דלא בלשון צ"ח משמע
כל מידי דלדין הוא
נני משמע כל מילי: אבל
בדרי: אפילו דגן שאין
אסור אלף מה' מינין:
בדרי רב יוסף. ויהי' לרבי
דדלוי משמע כל מילי:
עלמא. כל מין דפירין
משמע: הא לא בביעי
ליה. דכל פירות אוקרי
עלמא כל דבר אזלין
מקרי עלמא וכן שאר
נכסין דעלמא מידי דהוא
ענין משמע כ' קמיעות
ליה שכן נהיט שכן
ספיטת מי אמרינן כיון
דנתיס ופירית פומתיס
כל יום ומשניס לאו בכלל
עלמא דעלמא משמע
מידי דמשמע ולא מידי
דפומתי: או דלמא כיון
דלא ידעי פחתיהו. פי'
שפומתי עמע מעט ולמן
מפומתי' (מ"ד) דלמשמע
ואוקרי פירי עלמא:
שהוא בופקר לבל. שהיה
מלמד תורה לכל: ששוקפין.
לשון אוקפוסה הנדרס:

פירוש הרא"ש

מתני' אסור בפול המצרי
יבש. דגן כל מיני דלדין
משמע ששנין ממנו כרי
ובכרמל מן הדגן אסור
בכל מיני קטניות ששנין
ממנו כרי: גמ' וכפריון
הדבר. מקרא הוא דכרי
הימים על חוקיהו שמין
לעשר מפירות ירק וכאשר
מחוקיהו התקנה הכרי בני
ישראל להביא משער מכל:
אי אמרת דגן כל דלדין
תבואה שהיה לכריב כספיה

מתני' אלא מחמשה מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבלת
שועל: רבי מאיר אומר כו'. זהא ודאי מודיעא לך
שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשה מינין אבל הנודר מן
הדגן אסור בכל מין דלדין (א) משמע דבר שעושין ממנו כרי
ופול המצרי יבש עושין ממנו כרי
ולכרי אסור: גמ' למימרא דגן.
דכריב בקרא כל מין דלדין משמע
וחייב צמער מן התורה ואפי' משאר
מינין מדקמי הנודר מן הדגן אסור
בכל: וכפריון הדבר. כלומר קיבלו
עליהם תקנתא של חזקיהו לעשר הכל
דכריב הכרי בני ישראל וגו' אי
אמרת שבלמא דגן לא משמע אלא
מחמשה מינין היינו דלמא קרא
למימרא הכרי בני ישראל דלפי' דבר
שלא נחייב צמער מן התורה כגון
שאר מיני דלדין היו מעשרים כדי
להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן
כל מיני דלדין משמע מאי וכפריון
הדבר הכרי כלומר מה יוספיו על
מה שכתבו צמורה: אמר אביי. (ב)
כל דלדין משמע ומאי וכפריון הדבר
הכרי לכריב פירות האילן וירק
הכרי בני ישראל ליתן מהן
משער דמדלורייתא לא מחייב צמער
אלא מידי דלדין דלא משמע אלא
מחמשה מינין: וטעמא הנהו דלא
אלמא דתבואה משמע כל מילי דלא
דכריב ותבואה שה לאו מחמשה
מינין (ג) דליקרו תבואה: תבואה
סתם לא משמע אלא מחמשה מינין
תבואה שהה משמע כל מידי הגדל
מן שהה: פקיד. לזה צלואתו:
הכי מיקריא. כלומר ממנה אגבה
אותו ממון: אלא מחמשה מינין.
ואינו גובה אלא מחמשה מינין:
עלמא. משמע כל מילי שעולה
ומשכח ואפי' משאר פירות שמשכחין
לזה לגבות מהן: אהדרוה לקמיה
דכריב. לאותה תשובה: שכן כתיב
ושכר ספיוס. גובה מהן או לא: מי
אמרינן כיון דפחסי. שמתסרתין כל
זמן שמתעבינן: לאו עלמא. מיקרו
שאיין עולה ומשניס על גבי מיניו:
או דילמא כיון דלא ידעי פחסייהו.
שעל יד על יד מתסרת ואינו ניכר
פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו
שכר עולה ומשניס הוא ויהוה ליה
מהוהא אגרא: אמרוה קמיה דרבי
יוסף. הא דלמנר רבא דהא לא
מיבעיא ליה דעלמא כל מידי משמע
דמי למוגא דרבא. שכשהיה רבא
לומד לפניו היה מוגא לו צענין זה:

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי
יבש דברי רבי מאיר והכ"א אינו אסור אלא
בחמשת המינין רבי מאיר אומר הנודר מן
התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין
אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר
בפירות האילן ובירק: גמ' למימרא דדגן
כל דלדין משמע מתיב רב יוסף וכפריון
הדבר הרבו בני ישראל [ראשית] דגן תירוש
ויצהר וכל תבואה שהה לרוב וגו' ואי
אמרת דגן כל דלדין משמע מאי כפריון
הדבר הרבו אמר אביי לאתויי פירות האילן
וירק: ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה
וכו': אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן
התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין
תניא גמי הכי (ב) שוין בנודר מן התבואה
שאיין אסור אלא מה' המינין פשימא מהו
דתימא תבואה כל מילי משמע קמשמע לן
דלא משמע כל מילי מתיב רב יוסף וכפריון
הדבר הרבו בני ישראל כו' אמר רבא תבואה
לחוד תבואה שהה לחוד בר מר שמואל
פקיד דליתגון תליסר אלפי זוזי לרבא מן
עלמא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב
יוסף עלמא היכי מיקריא אמר רב יוסף
(ג) מתניתין היא ושוין בנודר מן התבואה
שאיין אסור אלא מחמשת המינין א"ל אביי

מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עלמא כל מילי משמע
אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעלמא כל מילי
משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספיוס מאי מי אמרינן
כיון דפחתן לאו עלמא היא או דילמא כיון דלא ידעי פחתייהו עלמא
היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח
לן איקפד רב יוסף שמע רבא (א) ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה
לשמעיה דהוה קא מוזיג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמוזיג ליה
אנא ירב ליה וקא מוזיג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מוזיגא
דמי למוזיג דרבא בריה דרב יוסף בר חשא אמר ליה הוה ניהו אמר ליה
לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב
וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה
אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר
וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל
וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו
הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא (ב) ששוקעין אותו
בקרעק שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו
שנאמר

לא תיטיב אכרעך כו'. לפי שהגיס לבו שלא לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: כמדבר שהוא מופקר לכל.
נמלד תורה כנסת לכל: נחליאל. (א) נעשית לו התורה כמו נחליאל. (ב) ששוקעין אותו כדכרי. כמו (ג) המשקוף:
חילקא

משמע. בלשון בני אדם: מאי וכפריון הדבר. רישיה דקרא נקט ומסיפיה קא פריך והאי ראשית דגן דכריב בקרא היינו מה שנקרא דגן בלשון בני אדם ואי לא דלדין משמע מאי האי כל תבואה שהיה לכריב כספיה דקרא ומה שא' להוסף: לאתויי פירות האילן וירק. ליתמנו בכלל דגן ומיקרו תבואה שהה: (פ"ס) אבל מורים בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין. דלא תימא לנכרן דגן לא משמע ליה אלא מחמשה מינין תבואה כל מילי משמע דקאמרא בתר הכי ומהיה כנסת רבנן וכי מאיר הפוסק בתבואה דגן: דעלמא כל מילי משמע. שם דעלמא משמע כל דבר מעולה ומשונת: שכר בתים ושכר בהמות. כיון דפחתי פחיתותם נחליאל: כיון דלא ידעי פחיתותם נחליאל: דמי האי בופיא כו'. שהיה רגיל ליתן להכריב מים ביום דלמאם בתחלת פרק המנואל (דף ע"ג.) אמר רבא כל מחמשה דלא דרי על מד תלתא מילא לאו חמשה הוא: שהוא בופקר לבל. ללמוד ורמזו לכל:

מתני' אלא מחמשה מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבלת
שועל: רבי מאיר אומר כו'. זהא ודאי מודיעא לך
שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשה מינין אבל הנודר מן
הדגן אסור בכל מין דלדין (א) משמע דבר שעושין ממנו כרי
ופול המצרי יבש עושין ממנו כרי
ולכרי אסור: גמ' למימרא דגן.
דכריב בקרא כל מין דלדין משמע
וחייב צמער מן התורה ואפי' משאר
מינין מדקמי הנודר מן הדגן אסור
בכל: וכפריון הדבר. כלומר קיבלו
עליהם תקנתא של חזקיהו לעשר הכל
דכריב הכרי בני ישראל וגו' אי
אמרת שבלמא דגן לא משמע אלא
מחמשה מינין היינו דלמא קרא
למימרא הכרי בני ישראל דלפי' דבר
שלא נחייב צמער מן התורה כגון
שאר מיני דלדין היו מעשרים כדי
להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן
כל מיני דלדין משמע מאי וכפריון
הדבר הכרי כלומר מה יוספיו על
מה שכתבו צמורה: אמר אביי. (ב)
כל דלדין משמע ומאי וכפריון הדבר
הכרי לכריב פירות האילן וירק
הכרי בני ישראל ליתן מהן
משער דמדלורייתא לא מחייב צמער
אלא מידי דלדין דלא משמע אלא
מחמשה מינין: וטעמא הנהו דלא
אלמא דתבואה משמע כל מילי דלא
דכריב ותבואה שה לאו מחמשה
מינין (ג) דליקרו תבואה: תבואה
סתם לא משמע אלא מחמשה מינין
תבואה שהה משמע כל מידי הגדל
מן שהה: פקיד. לזה צלואתו:
הכי מיקריא. כלומר ממנה אגבה
אותו ממון: אלא מחמשה מינין.
ואינו גובה אלא מחמשה מינין:
עלמא. משמע כל מילי שעולה
ומשכח ואפי' משאר פירות שמשכחין
לזה לגבות מהן: אהדרוה לקמיה
דכריב. לאותה תשובה: שכן כתיב
ושכר ספיוס. גובה מהן או לא: מי
אמרינן כיון דפחסי. שמתסרתין כל
זמן שמתעבינן: לאו עלמא. מיקרו
שאיין עולה ומשניס על גבי מיניו:
או דילמא כיון דלא ידעי פחסייהו.
שעל יד על יד מתסרת ואינו ניכר
פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו
שכר עולה ומשניס הוא ויהוה ליה
מהוהא אגרא: אמרוה קמיה דרבי
יוסף. הא דלמנר רבא דהא לא
מיבעיא ליה דעלמא כל מידי משמע
דמי למוזיג דרבא. שכשהיה רבא
לומד לפניו היה מוגא לו צענין זה:

תורה אור השלם
1. וכפריון הדבר הראשית דגן
בני ישראל ראשית דגן
תירוש וצהר וירק ושאר
תבואת פורה ומעשר
הכל לרוב הביאה:
דברי הימים ב לא ה
(ד) וכן באר חזקיהו
שורש פרוה דדרי העם
במחוקק במשפחת
וממדבר (ט)
(ט) וממתנה נחליאל
ומנחליאל במות:
במדבר כא יח-ט
3. וממתנה נחליאל
בשדה מוצב אשר
הפסוק ונשקפה על פני
הישימון: במדבר כא כ

הגרות הב"ח
(א) גמ' תבואה נמי הכי
ורשוין: (ב) רש"י ד"ה ר'
מאיר וכו' בכל מין דלדין
דגן משמע: (ג) ד"ה
אמר אביי לעולם דגן
כל דלדין משמע הס"ד
ואפי' מ"ה מאי וכפריון
וכי מידי דלדין הס"ד
ואפי' מ"ה דלא משמע
כל מילי אלא: (ד) ד"ה
ומתנה וכו' מחמשה מינין
קאמר וליקרו תבואה
הס"ד: (ה) ד"ה נחליאל
שנעשה לו: (ו) ד"ה
ששוקעין כו' מנו השקוף.
כ"ב ע"ל בדרישו סוף
דף ט:

מוסף רש"י
הדין מוזיג דמי
למוזיג דרבא כו'. רב
יוסף כני נהור הוא ולא
היה רוחאו והכירו צעניס
היין אסוף מוגא. לפי שהיה
מכיר רב יוסף כמנוג לב
רבא מתלה שיהיה בקי
ליתן מים מנהה (ערוכין
(ד.)